

rást, de súlyos következtetéseket ekkora adat-tömegből merészség lenne levonni.

Úgy gondoljuk, hogy az első megközelítésben rokonszenves ötlet, a folyóiratokéhoz hasonló *Web Impact Factor* kidolgozása még nem érett meg annyira, hogy széleskörűen alkalmazni lehessen a weboldalak összehasonlítására, értékelésére. Arról már nem is beszélve, hogy a kutatók és a kutatási intézmények minősítésében ezek a mutatók aligha fognak valaha is szerepet játszani.

Irodalom

- [1] Országgyűlési beszámoló a magyar tudomány helyzetéről 2001–2002. = Magyar Tudomány, 11. sz. 2003.
- [2] INGWERSEN, P.: Web Impact Factors. = Journal of Documentation, 54. köt. 2. sz. 1998. p. 236–243.

- [3] SHIN, E.-L.: Do Impact Factor change with a change of medium? A comparison of Impact Factors when publication is by paper and through parallel publishing. = Journal of Information Science, 29. köt. 6. sz. 2003. p. 527–533.
- [4] OPPENHEIM, C.–SMITH, R.: Student citation practices in an information science department. = Education for Information, 19. köt. 4. sz. 2001. p. 299–323.

/SMITH, Alastair G.: Citations and links as a measure of effectiveness of online LIS journals. [IFLA paper] Code number: 049-E, World Library and Information Congress: 70th IFLA General Conference and Council, 22–27 August 2004, Buenos Aires, 149. Library and Information Science Journals. 14 p. <http://www.ifla.org/IV/ifla70/prog04.html>

(Füredi Mihály)

Könyvtár- és információtudományi folyóiratok – új irányok Lettorszáiban

Kevés szakcikk szól arról, hogyan olvassák, illetve használják a könyvtárosok a könyvtár- és információtudományi (LIS = Library and Information Science) folyóiratokat. Azok a cikkek, amelyek a könyvtár- és információtudományi folyóiratok használatát írják le, azt bizonyítják, hogy nagyon olvassák e folyóiratokat, de kutatásban való felhasználásuk kérdéses, s valószínűsítik, hogy a szakirodalom nem igazán elégti ki a könyvtárosok érdeklődését. Mások véleménye szerint a fejlődéssel csak úgy lehet lépést tartani, ha az e-forrásokat használják a hagyományos szakirodalom helyett, bár e források némelyike a hagyományos irodalom e-változata. A legfrissebb kutatásokról túlnyomórészt angolul számolnak be. De mi a helyzet a könyvtár- és információtudományi folyóiratokkal a kis országokban, ahol a lakosokon kívül csak az emigránsok értik a nemzeti nyelvet?

Miért jelennek meg szakfolyóiratok a kis nyelveken?

Az angollal vagy a némettel összevetve, lettül csak néhányan olvasnak. (A lett nyelv behelyettesíthető az észt, litván, bolgár, cseh, szlovák vagy akár-mely skandináv nyelvvel.) A könyvtár- és információtudományi folyóiratoknak az alig ismert helyi

nyelveken való megjelentetése azonban identitást ad a szakmának, és elősegíti a kutatás-fejlesztés, valamint a legjobb gyakorlat megismerését. Azzal, hogy a szakma kifejleszti a maga szakszótárát, birtokba veszi a területet. Ezért is támogatta a szakirodalom hozzáférést lett nyelven a Lett Könyvtáros Egyesület 8. konferenciája (2005. február), és a Lettországi Egyetem Könyvtár- és Információtudományi Kara is.

Könyvtár- és információtudományi folyóiratok Lettorszáiban

Észtországgal és Litvániával összehasonlítva több és változatosabb könyvtár- és információtudományi folyóirat jelenik meg Lettorszáiban (1. táblázat).

Az első lettországi könyvtár- és információtudományi folyóirat alcíme „Folyóirat könyvtárosoknak és a könyvet kedvelőknek” volt. Ez világosan kifejezte azt a szándékot, hogy az olvasók, kiadók és könyvkereskedők számára készül. A témák gyakorlati és információs jellegűek voltak, mivel abban az időben (1937–1940) még nem létezett könyvtári és információtudományi oktatás. Mint a Lett Könyvtáros Egyesület folyóirata, rendszeresen hírt

1. táblázat

A folyóirat címe	A megjelenés ideje	Kiadott számok	Gyakoriság	Kiadói testület
Bibliotékārs (Könyvtáros)	1937. március–1940. március		Évente három, egy kivétellel 1940-ben	Lett Könyvtáros Egyesület
Bibliotékārs (Könyvtáros)	1989. május–1991. június	1–4. szám	Rendszertelen	Lett Könyvtáros Egyesület (a 4. számot a Lett Nemzeti Könyvtár [LNK] is)
Nota Bene (Megjegyzendő)	1992. április–1993. szeptember	1–3. szám	Rendszertelen	Az LNK és a Lett Könyvtáros Egyesület
Es Daru Tā (Így teszem)	1994–2000 + (1995–1999)	1–13. szám (+ témaköri különszám A–G)	Félévenként	Az LNK Tanácsadó Szolgálata
Bibliotēkas Pasaule (Könyvtári Világ)	2000–2003	14–24. szám	Évente 3 kiadvány	Az LNK Tanácsadó Szolgálata, a 20. számot az LNK Könyvtári Fejlesztési Intézete
Bibliotēku Pasaule (Könyvtárak Világa)	2003– jelenleg	25. szám–	Évente 3-4 kiadvány	Az LNK Könyvtári Fejlesztési Intézete

közölt az egyesületi tevékenységről. Abban az időben a Lett Könyvtáros Egyesület tagja volt az IFLA-nak, és nagy érdeklődést mutatott az észti, litván és skandináviai könyvtári fejlesztések iránt. Minden számban közölték a beszerzésre ajánlott könyvek jegyzékét.

1940 és 1989 között nem jelent meg könyvtári és információtudományi folyóirat Lettorszámban. Amikor 1989-ben megújult a Lett Könyvtáros Egyesület, a háború előtti *Bibliotékārs* újjászületett négy szám erejéig. Ezt követte a *Nota Bene*, amely megpróbálta folytatni elődje tradícióit: cikkeket jelentetett meg a lett könyvtárak problémáiról és gyakorlatáról, a külföldi és a lett könyvtárak együttműködéséről, tudósított a könyvtári és információtudományi konferenciákról és eseményekről Lettorszámban és külföldön. Bibliográfiai ismertetéseket közölt, valamint a nemzetközi könyvtári és információtudományi folyóiratok cikkeinek lett nyelvű, annotált jegyzékét is. A külföldi szerzők cikkeit lefordították lett nyelvre, mivel az 1990-es években kevesen tudtak angolul, ám nagy volt a határon túli könyvtárosok iránti érdeklődés.

A Lett Nemzeti Könyvtárban (LNK) történt személyi változások és a bizonytalansági tényezők miatt befejezték a *Nota Bene* kiadását. Helyét az *Es Daru Tā* (*EDT* – I Do It Like This = Így teszem) vette át, és kiadását az LNK Könyvtári Tanácsadó Szolgálata vállalta. Az *EDT* módszertani jellegű volt, és kiemelten foglalkozott a közkönyvtárakban bevezetett gyakorlati alkalmazásokkal, valamint a

személyes tapasztalatokkal. Minden szám közölte a Lett Nemzeti Könyvtár könyvtártudományi olvasóterének új gyarapodását. Az *EDT* népszerű volt, és hiányt pótolta; hét tematikus különszáma is megjelent: a helyismereti könyvtárosság, információs szolgáltatások, a lett bibliográfia története, az adatfeldolgozás és a MARC formátum, könyvtári automatizálás, könyvtári gyűjtemények, katalógusok.

2002-ben az *EDT* címét *Bibliotēkas Pasaule*-ra (Library Word = Könyvtári Világ) változtatták, profilját a könyvtár- és információtudományi kutatási beszámolók és a vezető külföldi folyóiratok cikkeinek fordításaival bővítették. 2003-ban a címet kissé módosították. Az új név, a *Bibliotēku Pasaule* (The World of Libraries = A Könyvtárak Világa) azt jelentette, hogy nem koncentrálnak a közkönyvtárakra, hanem a folyóiratot általánosabbá akarják tenni. Rövid angol nyelvű kivonatok járultak a cikkekhez. Elsőbbséget kaptak a kutatásokról beszámoló írások az egyetemi és főiskolai hallgatók számára hasznos anyagok, a kiadás, a könyvkereskedelem témái. Egyes számok valamely irodalmi évforduló vagy egy-egy könyvtári probléma köré szerveződtek. A *Bibliotēku Pasaule* kiállítása vonzó, bár nem olyan látványos, mint észti vagy litván megfelelőié (*Ramaatukogu* és *Tarp knygu*).

2002 óta a lett könyvtáros folyóirat rovatokat alakított ki, pl. Emberek, események, problémák; Automatizálás, digitalizálás, internet; Konferenciák, szemináriumok, találkozók; Külföldön; Gyerekek és fiatalok a könyvtárakban; Új és régi a kiadásban, a

könyvkereskedelem; Információ; Összefoglalás. Kialátás van az igényesebb külső formára, de mérlegelni kell a megnövekvő költségeket. Egy ideje már tervezik egy lett könyvtári portál létrehozását; ha megvalósul, felületén elérhető lesz a Bibliotēkas Pasaule e-változata. Így könnyebben hozzáférhető lesz a külföldi felhasználók számára. Várható, hogy bevezetik a cikkek, vagy legalábbis egy részük előzetes lektorálását; ez hozzájárulhat több kutatási beszámoló megjelentetéséhez.

Hírlevelek belső használatra

A szakirodalom elsődleges funkciója a kommunikáció, és ezt nem csak a könyvtár- és információtudományi folyóiratok szolgálják. A folyóiratokkal párhuzamosan hírlevelek, egyes könyvtárak vagy könyvtári hálózatok híradói is megjelennek. Ezek általában belső kiadványok, de az érdeklődők számára hozzáférhetőek. A legjobb lett példa a *Jaunās Vēstis*, a Rigai Központi Könyvtár hálózati e-híradója.

A baltikumi könyvtárosság a LISA-ban

Kíváncsiságból gyorskeresést végeztek a LISA-ban arra vonatkozóan, hogyan jelenik meg benne a baltikumi könyvtárosság. Valami miatt az észtek és litvánok sokkal erőteljesebben vannak jelen nemzetközi szinten a szakirodalomban, mint a lettek. A balti államokban lezajlott történelmi átalakulás következtében a külföldön megjelent cikkek nyelve oroszról angol nyelvre váltott. További vizsgáldást igényel, hogy a Ramaatukogu, a Tarp knygu és a Bibliotēku Pasaule cikkeinek kivonatai miért nem találhatók a LISA-ban, noha mindhárom

folyóirat közli az adott szám főbb cikkeinek angol nyelvű kivonatait.

A könyvtár- és információtudományi folyóiratok nyelve

A Lett Könyvtáros Egyesület 8. kongresszusán, majd a Lettországi Egyetem Könyvtár- és Információtudományi Karán vizsgálatot végeztek, hogy megállapítsák, vajon a könyvtárosok és a leendő könyvtárosok olvassák-e a szakirodalmat, mi a véleményük a Bibliotēku Pasaule-ról, szerintük hogyan kellene fejleszteni, miről szeretnének többet olvasni, milyen nyelven olvasnak, és milyen szinten. A válaszadók többsége nagyon jó lett nyelvtudást jelölt meg, valamint azt, hogy jobban kellene ismernie az angol és az orosz nyelvet. Ezért nem meglepő, hogy javasolták a Bibliotēku Pasaule gyakoribb megjelenését, és azt, hogy legyen több lett nyelvű, különösen az oktatásban felhasználható anyagokat tartalmazó könyvtár- és információtudományi folyóirat. Több száz javaslat érkezett különféle témákra, a tematika bővítésére. Többen is fölvetették, hogy a Bibliotēku Pasaule legyen elektronikusan is hozzáférhető. A folyóirat szerkesztője megpróbálja az álmokhoz és az elvárásokhoz igazítani a lehetőségeket.

/SMITH, Inese A.–MAULIŅA, Anna: Library and Information Science journal – new directions in Latvia from one millennium to the next. [IFLA paper] Code number: 002-E, World Library and Information Congress: 71th IFLA General Conference and Council, 14-18 August 2005, Oslo, Norway. 14 p./

(Jáki Éva)

Az elektronikus folyóirat-gyűjtemények kezelése a használatra vetített költség tükrében

Az elektronikus folyóiratok térhódítása új előfizetési modelleket eredményez, és a használat új mérési módjait teszi lehetővé a nyomtatott folyóiratokhoz képest. Mégsem könnyű azoknak a könyvtárosoknak a dolga, akik az előfizetésekkel kapcsolatos döntéseket a használati adatok alapján mért költség adataival szeretnék alátámasztani. Még nehezebb feladat összehasonlítani a különböző kiadók által szolgáltatott használati statisztikákat, olyan ígéretes kezdeményezések ellenére is, mint a COUNTER projekt (*Counting Online Usage of Networked Electronic Resources*,

<http://www.projectCounter.org>). A cikk néhány olyan kísérleti módszert mutat be, amelyekkel a könyvtárak a hálózati források egy használatra jutó költségeit próbálták megállapítani, esetenként nemcsak az előfizetési díjakkal kalkulálva, hanem tekintetbe véve az előfizetésekkel együtt járó működési költségeket is.

A philadelphiai *Drexel Egyetem* például a nyomtatott előfizetésekről a kizárólag elektronikus folyóiratokra történő áttérés költségvonzatát kívánta kiszámítani. A könyvtár 1998-ban 1710 nyomtatott